

Lokalni planovi akcije za Rome i osobe sa invaliditetom u opštini Pirot

UVOD

U martu 2005. godine Skupština opštine Pirot je usvojila Lokalni plan akcije (LPA) za decu koji je urađen uz tehničku pomoć UNICEF-a i finansijsku podršku Kanadske agencije za međunarodni razvoj (CIDA). Opština Pirot je jedna od tri opštine u Srbiji (uz Kragujevac i Sjenicu) koje su napravile Lokalni plan akcije za decu u skladu sa Nacionalnim planom akcije (NPA) za decu, kojim se definiše opšta politika republike prema deci do 2015. godine. Oba dokumenta su u skladu sa Strategijom za smanjenje siromaštva u Srbiji (SSS).

Opština Pirot je uz tehničku pomoć Centra za liberalno-demokratske studije (CLDS-a) iz Beograda, a uz finansijsku podršku takođe Kanadske agencije za međunarodni razvoj (CIDA)¹ izradila u periodu od maja do oktobra 2005. godine još dva plana akcije i to: Lokalni plan akcije (LPA) za osobe sa invaliditetom i Lokalni plan akcije (LPA) za Rome. Romi i osobe sa invaliditetom su identifikovani kao najugroženije grupe na opštini Pirot na osnovu prikupljenih podataka, informacija i analize nalaza fokus grupa koje su učestvovalе u procesu rada na lokalnim planovima akcije². Tim iz Pirotа, u izradi LPA je bio zadužen za konsultativni proces u lokalnoj sredini, izradu analize stanja ugroženih grupa, a sproveo je i participativno istraživanje kroz fokus grupe.

Osnovni podaci o opštini Pirot

Opština Pirot se nalazi na jugoistoku Srbije u pirotskoj kotlini i sedište je Pirotskog okruga. Zauzima površinu od 1.232 km² i po tom parametru zauzima treće mesto u Srbiji. Graniči se sa Republikom Bugarskom u dužini od 65 km. Prema popisu iz 2002. godine, opština Pirot je imala 63.791 stanovnika (1991. godine je imala 67.658 stanovnika) i prosečnu gustinu naseljenosti od 52 stanovnika/km². Statistički podaci pokazuju da se iz godine u godinu javlja negativan prirodni priraštaj koji iznosi -5,3%. Pirotсka opština ima 86 mesnih zajednica, od čega je 15 gradskih i 71 seoskih i mešovitih područja.

U strukturi stanovništva u opštini Pirot, žene učestvuju sa 49,8%, a muškarci sa 50,2%. Udeo radno sposobnog stanovništva je 63% (nešto povoljnije od republičkog proseka koji iznosi 60,6%). Starosna struktura stanovništva: deca do 14 godina - 14,5%, mladi od 15 do 27 čine 16,1%, odrasli od 28 do 60 godina 44,3%, a stariji preko 60 - 25,1%.

U obrazovnoj strukturi je najveće učešće stanovništva sa srednjom stručnom spremom (33,5%) i sa završenom osnovnom školom (26%). Udeo lica sa završenom višom i viskom školom iznosi 9%, a lica bez školske spreme 5%.

¹ U okviru projekta *Podrška pri definisanju Lokalnih akcionih planova (LPA) u skladu sa Strategijom za smanjenja siromaštva*

² Izradi LPA je prethodilo istraživanje sprovedeno u 30 opština u Srbiji (u koju je bila uključena i opština Pirot) radi sagledavanja stanja u oblasti socijalne zaštite na lokalnom nivou sa aspekta smanjenja siromaštva i ugroženosti specifičnih grupa stanovništva. Istraživanje je finansirano od strane UNDP-a (Programa za razvoj Ujedinjenih nacija) u okviru projekta *Operacionalizacija SSS na lokalnom nivou*.

Broj Roma prema zvaničnoj statistici je 1.920, a prema procenjenim podacima opštine 2.470. Od tog broja 35% su deca do 18 godina, 50% odrasli od 18 do 60 godina, i 15% su lica starija od 60 godina.

Prema podacima iz 2005. godine u Pirotu ima 656 izbeglih i raseljenih lica. Od tog broja 564 lica su srpske nacionalnosti, a 92 se vode kao ostali. Prema podacima kojima raspolaže lokalna samouprava najveći broj izbeglica i raseljenih lica se integrisalo u lokalnu zajednicu (više od 500), jedan mali broj se vratio svojim domovima, dok samo stotinak osoba ima izbeglički status.

Analiza strukture stanovništva prema aktivnosti u Pirotu pokazuje da: aktivno stanovništvo čini 44,2%, udeo lica sa ličnim primanjima je 24,5%, a izdržavano stanovništvo 31,2%. Ukupan broj zaposlenih lica u Pirotu je 20.939, od toga u državnom sektoru je zaposleno 76,5%, a 23,5% je angažovano u privatnom sektoru.

a) Osnove za izradu LPA za Rome i osobe sa invaliditetom u opštini Pirot

Kao osnov za izradu LPA za Rome i osobe sa invaliditetom poslužili su svi raspoloživi dokumenti, projekti, strategije i postojeća zakonska rešenja, koji na direktan ili indirektan način analiziraju ili ukazuju na pitanja od važnosti i probleme sa kojima se romske porodice i porodice osoba sa invaliditetom suočavaju. I Romi i osobe sa invaliditetom su i u nacionalnoj Strategiji za smanjenje siromaštva (SSS) identifikovani kao grupe direktno izložene siromaštvu.

Osnovne karakteristike siromaštva Roma u nacionalnoj SSS

66,8% Roma koji žive u romskim naseljima je siromašno, a 11,2% je ekstremno siromašno

Stopa nezaposlenosti kod Roma je 2 puta veća nego u ukupnoj populaciji, a među zaposlenim Romima 90% je polukvalifikovanih ili nekvalifikovanih radnika

60% Roma u romskim naseljima, starijih od 15 godina je bez osnovne škole ili sa nezavršenom osnovnom školom, što je 3,5 puta veće nego u ukupnoj populaciji

2/3 Roma živi u potpuno higijenski i sanitarno neuslovnim naseljima i uslovima krajnje bede (deponije)

Stopa mortaliteta je viša nego u ukupnoj populaciji; žene se porađaju kod kuće, veliki procenat romske dece se ne vakciniše, životni vek je kratak i opšte su prisutni zdravstveni rizici

Neinformisanost Roma u pogledu socijalnih prava (prava na socijalnu pomoć, zdravstvenu zaštitu, itd.)

Osnovne karakteristike siromaštva osoba sa invaliditetom u nacionalnoj SSS

Prema različitim, posebnim anketama, rizik siromaštva kod osoba sa invaliditetom je viši nego u ukupnoj populaciji

Ocenjuje se da su državni programi pomoći za osobe sa invaliditetom nedovoljni

Niska stopa zaposlenosti i neprilagođenost radnih mesta potrebama osoba sa invaliditetom: samo 13% osoba sa invaliditetom ima priliku da radi, od toga samo 1/3 zaposlenih ima prilagođene radne uslove

Nezadovoljavajuća fizička dostupnost obrazovnim, zdravstvenim, socijalnim, kao i drugim javnim ustanovama i službama za osobe sa telesnim invaliditetom

Dominantan vid rehabilitacije je medicinska rehabilitacija, a udeo profesionalne rehabilitacije i socijalne integrisanosti je mali

Relevantni dokumenti, zakoni, strategije i drugo koji su korišćeni kao osnova za razvoj LPA za Rome i osobe sa invaliditetom su:

- Strategija za smanjenje siromaštva (SSS)
- Istraživanje *Umetnost preživljavanja, Gde i kako žive Romi u Srbiji*³
- Strategija za integraciju i davanje novih ovlašćenja Romima
- Akcioni planovi za oblasti obrazovanje, zapošljavanje, stanovanje i zdravstvo
- Predlozi akcionih planova za oblasti socijalne zaštite, kulture, medija i informisanja, antidiskriminatorskih mera, specifičnog položaja izbeglih i raseljenih lica, povratnika i žena
- Relevantni zakoni: Zakon o zaštiti sloboda i prava nacionalnih manjina, Izmene i dopune zakona o socijalnoj zaštiti i socijalnoj sigurnosti građana, Porodični zakon, Zakon o sprečavanju diskriminacije osoba sa invaliditetom
- Nacrt strategije reforme sistema socijalne zaštite
- Strategija razvoja opštine Pirot
- Lokalni plan akcije za decu opštine Pirot
- Istraživanje u 30 opština u Srbiji sprovedeno radi sagledavanja stanja u oblasti socijalne zaštite na lokalnom nivou
- Analiza stanja ugroženih grupa na opštini Pirot
- Analiza nalaza dobijenih kroz participativno istraživanje (fokus grupe) u opštini Pirot

b) Proces izrade LPA za Rome i osobe sa invaliditetom u opštini Pirotu

Lokalni planovi akcije za Rome i osobe sa invaliditetom pokrivaju period od 5 godina i predstavljaju rezultat zajedničkog rada lokalne samouprave u Pirotu, odnosno tima podržanog od strane opštine i tima CLDS-a. Prilikom izrade LPA, lokalna samouprava, odnosno njeni predstavnici su aktivno saradivali sa timom CLDS-a, lokalnim sektorskim organizacijama i pirotskim nevladinim organizacijama. Konsultativni proces i participativno istraživanje ugroženih grupa u Pirotu u izradi LPA uspešno je vodio i organizovao pirotski tim.

Predsednik opštine Pirot sa svojim timom je pružio veliku podršku izradi planova akcije, a potpisivanjem Sporazuma o saradnji između opštine Pirot i CLDS-a, aktivnosti na izradi lokalnih planova akcije su i formalizovane.

Proces izrade LPA je započeo učešćem opštine Pirot u istraživanju koje je sprovedeno u 30 opština u Republici Srbiji radi sagledavanja stanja socijalne zaštite na lokalnom nivou. Potom je usledilo postavljanje projektnog zadatka za opštinu Pirot, uz saglasnost čelnika opštine. U projektnom zadatku su definisani koraci i rokovi neophodni za izradu LPA. Proces prikupljanja informacija i relevantnih podataka, kao i participativno istraživanje metodom fokus grupa je rezultirao izradom analize stanja o svim ugroženim grupama na opštini Pirot. Na osnovu svih prikupljenih podataka i pripremljenih materijala identifikovane su 2 najugroženije grupe u Pirotu: osobe sa invaliditetom i Romi. Ovakav pristup je omogućio sagledavanje otvorenih pitanja i problema s kojima se suočavaju Romi i osobe sa invaliditetom. Identifikovani problemi sa kojima se suočavaju Romi i osobe sa invaliditetom u potpunosti se uklapaju u nalaze nacionalne SSS vezano za ugroženost, isključenost i rizik od siromaštva. Ipak, kad je reč o Romima koji žive u Pirotu, prema različitim kriterijumima smatra se da su oni u većoj meri integrisani u lokalnu sredinu u odnosu na ostale Rome u Srbiji.

Specifični ciljevi i aktivnosti LPA su predstavljeni kroz sledeće komponente:

- Smanjenje siromaštva

³ Jakšić. B, Bašić G. (2005), *Umetnost preživljavanja, Gde i kako žive Romi u Srbiji*, Institut za filozofiju i društvenu teoriju

- Bolje zdravlje
- Pristupačnije obrazovanje
- Pravo na rad i zapošljavanje
- Pristupačnija socijalna zaštita
- Unapređenje položaja ugroženih grupa i ljudskih prava

c) Ostvarivost LPA za Rome i osobe sa invaliditetom u opštini Pirot

Kroz LPA za Rome i osobe sa invaliditetom u opštini Pirot realistično su postavljane konkretne aktivnosti koje lokalna samouprava u saradnji sa ostalim akterima (Centrom za socijalni rad, lokalnom službom za zapošljavanje, školama, zdravstvenim ustanovama, nevladinim organizacijama, medijama, međunarodnim organizacijama, itd.) treba i može da realizuje u narednih 5 godina.

I pored toga što se u Pirotu sprovodi veliki broj mera sa ciljem smanjenja siromaštva i podizanja kvaliteta života, neke od aktivnosti definisane u LPA zahtevaju značajna sredstva koja tek treba da se obezbede. Neke od tih aktivnosti su u nadležnosti lokalne samouprave i treba ih obezbediti iz lokalnog budžeta. To naravno može da bude dodatno opterećenje za lokalnu samoupravu, ali postojanje ovakvog plana može da olakša planiranje budžeta, i da doprinese uvođenju nekih novih rešenja. Planovi akcije mogu da pomognu pri pribavljanju nedostajućih sredstava iz drugih izvora, donatorskih na primer. Oni mogu da predstavljaju i instrument za lobiranje kod međunarodnih organizacija, i posebno da omoguće pripremu za neke specifične promene, kao na primer za najavljenju readmisiju Roma iz zemalja Evropske unije.

Realizacija planova akcije će svakako dovesti do unapređenja položaja ove dve kategorije stanovništva, bolje informisanosti o njihovim pravima, poboljšanja kvaliteta života porodice ugroženih grupa i smanjenja rizika od siromaštva. Na kraju, uticaće i na povećanu solidarnost stanovnika Pirotu prema svojim sugrađanima kojima je potrebno razumevanje njihovih problema.

Karakteristike romske populacije na opštini Pirot

- U opštini Pirot živi 2470 Roma u tri naselja (mesne zajednice): Rasadnik, Tijabara i Prčevac
- Rasadnik je najurbanije i najsređenije romsko naselje u Srbiji: sve kuće su od čvrstog materijala, postoji infrastruktura (voda, struja, telefon) i 3 od 6 ulica je asfaltirano
- Pirotski Romi su integrisani u lokalnu zajednicu i njihovi predstavnici ostvaruju dobru saradnju sa lokalnim vlastima
- Romska deca uglavnom polaze u osnovnu školu, izvestan broj je napušta zbog lošeg uspeha ili siromaštva, ali značajno je da 40% dece završava i srednju školu
- Zbog nedostatka sredstava čak i dobri đaci ne mogu da nastave školovanje, tako da svega 1 – 2% mladih Roma ide na studije
- Zbog niskih kvalifikacija Romi teško dolaze do posla (kreditno nisu sposobni tako da ne mogu da konkurišu za kredite) i slabije su im dostupni različiti programi za zapošljavanje
- Udeo Roma među korisnicima MOP-a iznosi 70% od ukupnog broja (520)
- Niska i neredovna primanja se odražavaju na kvalitet života i zdravstveno stanje romske populacije
- Zbog slabog materijalnog stanja mnogi nisu u mogućnosti da izmiruju svoje obaveze, pa se dugovi za struju, na primer gomilaju

Glavni problemi Roma u opštini Pirot (nalazi fokus grupa)

- Visoka stopa nezaposlenosti Roma (90%)

- Nizak obrazovni nivo i nekvalifikovanost
- Sva deca nisu uključena u obrazovni sistem (kao posledica siromaštva i nedostatka svesti porodica i informisanosti)
- Zanemarivanje i zlostavljanje u porodici
- Romske žene su posebno ugrožene zbog neinformisanosti, patrijarhalnog sistema vrednosti i ekonomskih problema
- Prisutnost predrasuda i društvene izolacije Roma
- Nesloga i nesaradnja među Romima, kao i nepoverenje u institucije sistema

Najvažnije mere preduzete u cilju integracije Roma na opštini Pirot:

- Uspostavljena je kancelarija za romska pitanja pri opštini u kojoj je zaposlen službenik romske nacionalnosti
- Romski centar postoji i funkcioniše
- Postoji narodna kuhinja gde se za 370 najugroženijih i najsiromašnijih građana obezbeđuje besplatan topli obrok
- Izrađen LPA za decu
- Pružena je podrška realizaciji predškolske ustanove – vrtića za predškolsku romsku decu
- Postojanje plana za asfaltiranje preostale 3 ulice u romskom naselju Rasadnik
- Senzibilizacija šire javnosti putem lokalnih medija o problemima Roma ?

Postojeći podaci o osobama sa invaliditetom na opštini Pirot

Od postojećih podataka o kategorijama osoba sa invaliditetom na opštini Pirot mogu se izdvojiti sledeći podaci: 1. Odrasli: a) lica oštećenog sluha - oko 450, i b) lica oštećenog vida - oko 80; 2. Deca sa intelektualnim smetnjama: a) sa lakom MNRL - 170 dece, b) sa umerenom MNRL - 37 dece, c) sa težom MNRL - 23 dece, d) sa teškom MNRL - 11, i e) dece sa kombinovanim smetnjama - 48.

Glavni problemi osoba sa invaliditetom u opštini Pirot (nalazi fokus grupa)

- Nepostojanje baze podataka i loša evidencija osoba sa invaliditetom
- Nedovoljna pomoć za lekove, namirnice, pomagala i ogrev
- Odsustvo rehabilitacija osoba sa invaliditetom
- Nepostojanje dnevnog boravka za decu
- Nepostojanje zaštitne radionice za omladinu sa invaliditetom
- Nedostatak specijalnog vozila
- Arhitektonske barijere
- Izolacija osoba sa invaliditetom ili slaba socijalna integracija
- Nezaposlenost
- Nedovoljno finansiranje organizacija i udruženja osoba sa invaliditetom

Najvažnije mere preduzete za rešavanje problema osoba sa invaliditetom u opštini Pirot:

- Napravljen je plan za spuštanje pločnika u glavnoj ulici/centru grada koji će biti realizovan prilikom rekonstrukcije glavnih raskrsnica, a zvučna signalizacija je već postavljena u centralnom delu grada
- U toku je realizacija dnevnog boravka za decu sa posebnim potrebama pri školi – integracija dece sa posebnim potrebama
- Sprovedena je edukacija stručnih radnika za rad sa decom sa posebnim potrebama

- Senzibilizacija šire javnosti putem lokalnih medija o problemima osoba sa invaliditetom

Najvažniji nalazi istraživanja sprovedenog u 30 opština⁴ u Srbiji

- Programi socijalne zaštite na lokalnom nivou su nedovoljno razvijeni, a iz lokalnih budžeta je odvojeno manje od 2% za socijalnu zaštitu. Ta sredstva su uglavnom namenjena za jednokratnu pomoć; usluge u nadležnosti lokalne samouprave pomoć u kući ili dnevni boravci za osobe sa invaliditetom su prisutni u svega trećini opština (uključujući i one koje se finansiraju iz vanbudžetskih sredstava).
- Približno trećina opština iz budžeta izdvaja i sredstva za humanitarnu pomoć i slične tipove pomoći (narodne kuhinje, pomoć za nabavku osnovnih životnih namirnica, nabavku ogreva, školskog pribora, itd.)
- Velika većina opština nema potpunu i sistematizovanu predstavu o socijalnim potrebama. Podaci koji postoje se uglavnom su parcijalni i vode se u više različitih ustanova; uglavnom se svode na korisnike zakonom regulisanih prava a na takav način se vode i finansijska sredstva koja se izdvajaju u te svrhe, bez obzira da li je izvor republički ili lokalni budžet, ili pak vanbudžetska sredstva.
- Socijalna zaštita najčešće ne predstavlja značajnu komponentu postojećih planova lokalnog razvoja. Takođe, većina opština nema strategijska, niti druga dokumenta koja se odnose na razvoj socijalne zaštite ili socijalne politike u svojoj sredini.
- Lokalne vlasti u najvećem broju ne znaju dovoljno o potencijalnim i aktuelnim programima ili trendovima u razvoju socijalne zaštite na lokalnom nivou. Utisak je da se tim programima ili uslugama ne pridaje veći politički značaj, odnosno da se ovo pitanje ne smatra značajnim sa aspekta privlačenja birača.
- Partnerstvo između lokalnih vlasti, relevantnih sektorskih institucija i nevladinog sektora, što je od velike važnosti za integrisan pristup siromaštvu i ugroženosti je nedovoljno razvijeno u lokalnim sredinama. Saradnja između ustanova i organizacija u većini opština nije institucionalizovana i često se svodi samo na formalno dostavljanje izveštaja o radu.

Komponente Lokalnog plana akcije za Rome

SMANJENJE SIROMAŠTVA ROMA

STRATEŠKI CILJ

Obezbeđenje osnovnih potreba najugroženijih Roma

Specifični cilj 1

- Obezbeđenje jednog toplog obroka

Aktivnosti

- Podrška nastavku funkcionisanja narodne kuhinje

⁴ Istraživanje je sprovedeno radi sagledavanja stanja u oblasti socijalne zaštite na lokalnom nivou sa aspekta smanjenja siromaštva i ugroženosti specifičnih grupa stanovništva u okviru projekta *Operacionalizacija SSS na lokalnom nivou* i finansirano je od strane UNDP-a

Nosioci

- Lokalna samouprava

Vremenski period

- 2005 - 2007

Indikatori

- Broj osoba kojima je obezbeđen jedan topli obrok
-

Specifični cilj 2

- Poboljšanje osnovnih životnih uslova

Aktivnosti

- Finansiranje završetka radova u romskom naselju: asfaltiranje preostale 3 ulice u naselju u kojem stanuju Romi

Nosioci

- Lokalna samouprava

Vremenski period

- 2005 - 2006

Indikatori

- Asfaltirane preostale 3 ulice u naselju u kojem stanuju Romi
-

Specifični cilj 3

- Readmisija

Aktivnosti

- Izrada plana za prihvatanje i smeštaj Roma koji će biti vraćeni iz EU; izrada projekata kojima bi se moglo konkurisati kod donatora za ove potrebe

Nosioci

- Lokalna samouprava u saradnji sa romskim NVO (i institucijama na nacionalnom nivou); donatori

Vremenski period

- 2005 - 2006

Indikatori

- obezbeđenje svih relevantnih informacija o broju romskih porodica i Roma koji se vraćaju u Pirot - kontakti sa ambasadama;
 - izrađen plan za prihvatanje i smeštaj Roma;
 - formulisanje zahteva za obezbeđenje sredstava od međunarodnih
-

STRATEŠKI CILJ

Institucionalizacija sektorske saradnje (integralne socijalne zaštite)

Specifični cilj 1

- Uspostavljanje stalnog koordinativnog višeresornog mehanizma u opštini za pitanja Roma

Aktivnosti

- U okviru lokalne samouprave (kancelarije za romska pitanja) podržati formiranje multiresornog tima za sprovođenje LPA za Rome koji bi saradivao sa resornim ministarstvima

Nosioci

- Lokalna samouprava, resorne ustanove (CSR, služba za zapošljavanje, škole, zdravstvene ustanove), romske NVO, lokalni mediji

Vremenski period

2005 na dalje

Indikatori

- Formalizovano postojanje tima za sprovođenje LPA za Rome
-

BOLJE ZDRAVLJE ROMA**STRATEŠKI CILJ**

Pristupačnije zdravstvene usluge za romsku populaciju
--

Specifični cilj 1

- Podrška unapređenju zdravlja romske populacije

Aktivnosti

1. Organizovati zdravstvene usluge za stara lica (Rome)
2. Nastavak aktivnosti na podizanju zdravstvenog stanja romske populacije uz upoznavanje sa osnovnim elementima značajnim za planiranje porodice i reproduktivno zdravlje;
3. Pristupačne zdravstvene usluge kao savetodavne i preventivne mere unapređenja zdravlja Roma – pedijatar
4. Povećanje broja patronažnih sestara iz zdravstvenog centra - obuka Romkinja
5. Organizovanje poseta pedijataru u romskom naselju (savetodavno i preventivno)
6. Podrška nastavku promocije javnog zdravlja

Nosioci

1. Lokalna samouprava, Razvojno-obrazovni centar
2. Lokalna samouprava, Razvojno-obrazovni centar
3. Razvojno-obrazovni centar, dom zdravlja
4. Razvojno-obrazovni centar, dom zdravlja, druge NVO
5. Razvojno-obrazovni centar, dom zdravlja, druge NVO

Vremenski period

1. 2005 na dalje
2. 2005 na dalje
3. 2006 na dalje
4. 2006 na dalje
5. 2005 na dalje

Indikatori

1. Broj starih lica obuhvaćenih zdravstvenom zaštitom;

2. Obuhvat Roma programom; obuhvat žena programom,
 3. Broj dece obuhvaćene zdravstvenom zaštitom
 4. Broj Romkinja koje su prošle obuku;
 5. Broj patronažnih usluga
 6. Postavljen plan obližaka pedijatra (dostupan javnosti);
 7. Postojanje adekvatnog edukativno-propagandnog materijala;
 8. Pokrivenost lokalnih medija temama iz oblasti zdravlja, sa osvrtom na ugrožene grupe i vrste ugroženosti
-

OBRAZOVANJE ROMA

STRATEŠKI CILJ

Dalji podsticaj obrazovanju romske dece
--

Specifični cilj 1

- Pristupačnije obrazovne ustanove siromašnim romskim porodicama i deci

Aktivnosti

1. Nastavak sprovođenja besplatne užine za siromašnu decu (u skladu sa postojećom odlukom opštine); obezbeđenje prevoza za školsku decu
2. Nastavak organizovanja dopunske nastave, kompenzatorne nastave; nastavak obezbeđenja besplatnih udžbenika za decu korisnike MOP-a i razmatranje obezbeđenja udžbenika deci/porodicama primaocima DD (dečjih dodataka)

Nosioci

1. Lokalna samouprava
2. Škole, Razvojno-obrazovni centar

Vremenski period

1. 2005 na dalje
2. 2005 na dalje

Indikatori

1. Broj dece obuhvaćene besplatnim obrokom; postojanje kriterijuma za besplatan prevoz siromašne dece; broj dece obuhvaćene besplatnim prevozom
 2. Broj dece koja su obuhvaćena dopunskom nastavom; praćenje uspeha ove dece
-

Specifični cilj 2

- Dalja podrška integraciji

Aktivnosti

1. Uvođenje u predmet o građanskom vaspitanju specifičnosti romske kulture
2. Podrška nastavku rada romskog obrazovnog centra
3. Podrška osnivanju višenamenskog centra - pre podne predškolsko, a popodne (uveče) se organizuju programi za mlade; integrisanje Roma u rad centra
4. Uključivanje roditelja Roma u Savet roditelja i Školski odbor

Nosioci

1. škole, Razvojno-obrazovni centar
2. lokalna samouprava, Razvojno-obrazovni centar
3. lokalna samouprava, Razvojno-obrazovni centar
4. Škole, lokalna samouprava

Vremenski period

1. 2006 na dalje
2. 2005 na dalje
3. 2006 na dalje
4. 2006 na dalje

Indikatori

1. postavljen plan i program rada sa decom i omladinom; praćenje sprovođenja plana i programa
2. postavljen plan i program rada sa romskom decom i omladinom; praćenje sprovođenja plana i programa u odnosu na broj romske dece i mladih Roma;
3. postavljen plan i program rada sa romskom decom i omladinom; praćenje sprovođenja plana i programa u odnosu na broj romske dece i mladih Roma;
4. udeo roditelja romske dece u Savet roditelja i Školski odbor

PRAVO NA RAD I ZAPOSŁJAVANJE ROMA

STRATEŠKI CILJ

Zapošļavanje Roma bez diskriminacije

Specifični cilj 1

- Dodatne aktivnosti i programi za zapošļavanje Roma

Aktivnosti

1. "Klubovi za traženje posla" - saradnja sa službom za zapošļavanje
2. Mali "garantni fond" opštine kojim će se garantovati za kredite za samozapošļavanje Roma i drugih siromašnih stanovnika
3. Izrada kriterijuma za dodelu kredita za samozapošļavanje Roma i drugih stanovnika
4. Bazična obuka za pokretanje vlastitog biznisa, pomoć za izradu biznis plana i dobijanje kredita, pomoć pri izradi biografija, obuka za vođenje poslovnih knjiga (usluge besplatne uz prihvatanje obaveze da oni kojima pružena pomoć volontiraju izvesno vreme u kancelariji)
5. Pravljenje detaljnog plana sa poslodavcima o vrsti obuke, dokvalifikacija kako bi se nakon toga obezbedilo zaposlenje
6. Planiranje i organizovanje javnih radova (u romskom naselju asfaltiranje puteva, izgradnja stambenih jedinica, sportski tereni, itd, u blizini romskih naselja - priprema detaljnih planova, sredstva koja je neophodno izdvojiti za finansiranje za postupno popravljavanje stanja u nehygijenskim naseljima (traženje donatorskih sredstava, uz unapred određenu participaciju iz lokalnog budžeta)
7. Uključivanje u osposobljavanje nezaposlenih lica (za manje složene poslove u okviru redovnog školskog sistema obrazovanja putem verifikovanih programa)
8. Obuke za poznatog poslodavca (nezaposlena lica od III do IV stepena stručne spreme)
9. Dokvalifikacije i prekvalifikacije nezaposlenih lica sa deficitarnim znanjem

Nosioci

1. Služba za zapošļavanje, Razvojno-obrazovni centar, donatori, lokalna samouprava
2. Služba za zapošļavanje, Razvojno-obrazovni centar, donatori
3. Služba za zapošļavanje, Razvojno-obrazovni centar, donatori

4. Agencija za razvoj, romske NVO, služba za zapošljavanje, lokalna samouprava - kancelarija za romska pitanja
5. Agencija za razvoj, romske NVO, služba za zapošljavanje, lokalna samouprava - kancelarija za romska pitanja
6. Agencija za razvoj, romske NVO, služba za zapošljavanje, lokalna samouprava - kancelarija za romska pitanja
7. Agencija za razvoj, romske NVO, služba za zapošljavanje, lokalna samouprava - kancelarija za romska pitanja
8. Agencija za razvoj, romske NVO, služba za zapošljavanje, lokalna samouprava - kancelarija za romska pitanja
9. Agencija za razvoj, romske NVO, služba za zapošljavanje, lokalna samouprava - kancelarija za romska pitanja

Vremenski period

1. 2006 na dalje
2. 2006 - 2008
3. 2006
4. 2006 – 2008
5. 2006 na dalje
6. 2006 na dalje
7. 2006 na dalje
8. 2006 na dalje
9. 2006 na dalje

Indikatori

1. Udeo Roma u odnosu na ukupan broj osoba koji su se prijavili za traženje posla; broj Roma koji se angažovani po određenom poslu; broj Roma kojima je ponudem stalan posao;
2. Postavljeni kriterijumi za dodelu kredita
3. Broj i vrsta planiranih kurseva; broj realizovanih kurseva; broj osoba koji su se prijavili za kurseve; udeo Roma u polaznicima;
4. Broj sastanaka sa poslodavcima; vrste delatnosti koje su deficitne za koje je potrebna dokvalifikacija i procena broja angažovanih osoba; vrste delatnosti gde je potrebna prekvalifikacija i procena broja angažovanih osoba; vrste poslova gde je potrebno organizovati bazične obuke za posao i procena broja angažovanih osoba; izrađena analiza potreba u zapošljavanju i rokovi;
5. Izrađena analiza za potrebe javnih radova i rokovi; objavljivanje konkursa za javne radove; procena broja osoba koje bi bile angažovane
6. Broj nezaposlenih lica koja bi po ovom kriterijumu bili angažovani i uključeni u programe; udeo Roma među nezaposlenima koji se kvalifikuju za navedene programe;
7. Broj nezaposlenih lica koja bi po ovom kriterijumu bili angažovani i uključeni u programe; udeo Roma među nezaposlenima koji se kvalifikuju za navedene programe;
8. Broj nezaposlenih lica koja bi po ovom kriterijumu bili angažovani i uključeni u programe; udeo Roma među nezaposlenima koji se kvalifikuju za navedene programe;

SOCIJALNA ZAŠTITA ROMA

STRATEŠKI CILJ

Unapređenje kvaliteta života

Specifični cilj 1

- Podrška porodici

Aktivnosti

3. Razvoj hraniteljstva u romskim porodicama (upoznavanje sa pojmom, izbor potencijalnih hraniteljskih porodica, edukacija hranitelja)
4. Nastavak rada na upoznavanje romskih porodica sa drugim uslugama socijalne zaštite (SOS telefon, žrtve nasilja.); uvođenje SOS telefona
5. Razmatranje mogućnosti za otvaranje prihvatilišta u skladu sa Izmenama i dopunama zakona o socijalnoj zaštiti i socijalnoj sigurnosti građana (imajući u vidu u izraženu pojavu beskućnika)
6. Nastavak obezbeđenja besplatnog prevoza iz romskih naselja ako deca idu u školu (uz potvrdu) – obezbeđenje jednokratne pomoći ili kupovina školskog pribora pred početak školske godine
7. Nastavak rada na programima za unapređenje roditeljske kompetencije: nega i očuvanje zdravlja dece; porodično vaspitanje i obrazovanje – škola za roditelje

Nosioci

1. CSR
2. CSR, romske NVO, Lokalna samouprava
3. CSR, Lokalna samouprava
4. Lokalna samouprava, donatori

Vremenski period

1. 2006 na dalje
2. 2006 na dalje
3. 2006 na dalje
4. 2006 na dalje

Indikatori

1. Broj romskih hraniteljskih porodica u programu za razvoj hraniteljstva; broj romske dece koja bi bila smeštena u hraniteljske porodice;
2. Broj osoba obuhvaćen programima; obuhvat Roma programima; ponovo otvoren SOS telefon
3. Razmotreno osnivanje prihvatilišta; odluka skupštine o osnivanju prihvatilišta; obezbeđenje prostora za prihvatilište;
4. Nabavka polovnog kombija za decu
5. Definisani programi koji će se sprovesti, kao i rokovi; obuhvat romske populacije/podrobnosti ovim programima; definisani programi za Romkinje; obuhvat Romkinja ovim programima; praćenje realizacije programa i efekata programa na duži rok _____

UNAPREĐENJE POLOŽAJA I PRAVA ROMA

STRATEŠKI CILJ

Okruženje bez diskriminacije

Specifični cilj 1

- Adekvatnije stanovanje

Aktivnosti

- Napraviti lokalnu strategiju socijalnog stanovanja sa osvrtom na romsko pitanje i sa aspekta procesa readmisije

Nosioci

- Lokalna samouprava u saradnji sa CSR, romske NVO

Vremenski period

- 2006 - 2007

Indikatori

- Izrađena strategija sa posebnim osvrtom na probleme Roma; procena broja Roma u procesu readmisije; pripremljen akcioni plan za povratnike u procesu readmisije
-

Specifični cilj 2

- Borba protiv diskriminacije

Aktivnosti

1. Nastavak rada regionalne kancelarije za ljudska i manjinska prava
2. Tribine: pozivanje u goste sjajnih mladih romskih lidera koji će govoriti o obrazovanju i njegovom značaju

Nosioci

1. Lokalna samouprava u saradnji romskim NVO
2. Lokalna samouprava u saradnji romskim NVO

Vremenski period

1. 2005 na dalje
2. 2005 na dalje

Indikatori

1. Praćenje rada kancelarije
 2. Praćenje tribina posvećenih romskim pitanjima; gostovanja mladih romskih lidera;
-

Specifični cilj 4

- Ostale mere unapređenja položaja romske populacije

Aktivnosti

1. Usluge prevođenja za povratnike u procesu readmisije

Nosioci

1. Romske NVO, Lokalna samouprava

Vremenski period

1. 2006 na dalje

Indikatori

1. Obezbeđenje učenja jezika
-

Komponente Lokalnog plana akcije za osobe sa invaliditetom

SMANJENJE SIROMAŠTVA OSOBA SA INVALIDITETOM

STRATEŠKI CILJ

Podrška za nezavisan života osoba sa invaliditetom

Specifični cilj 1

- Podrška programu za nezavistan život osoba sa invaliditetom

Aktivnosti

- Nastavak senzibilizacije javnosti o potrebama osoba sa invaliditetom i prezentiranje koncepta nezavisnog života osoba sa invaliditetom - sistem personalnih asistenata
- Obuka lica koja će biti personalni asisteni (tumači, vodiči, pomagači, itd.) za sve vrste invaliditeta

Nosioci

1. Udruženja osoba sa invaliditetom, Centar za nezavisni život osoba sa invaliditetom, CSR
2. Međunarodne NVO, CSR, NVO, Centar za nezavisni život osoba sa invaliditetom, lokalna samouprava, služba za zapošljavanje

Vremenski period

1. 2005 – 2008
2. 2006 na dalje

Indikatori

1. Odštampane brošure, lifleti, posteri za senzibilisanje javnosti i informisanje o problemima osoba sa invaliditetom; posteri i drugi info-materijal dostupan široj javnosti
 2. Definisani akcioni plan za iniciranje programa personalnih asistanata; definisani kriterijumi za moguće personalne asistente i korisnike programa personalnih asistanata
-

STRATEŠKI CILJ

Poboljšanje materijalnog položaja osoba sa invaliditetom

Specifični cilj 1

- Definisane kriterijumima za dodelu jednokratne pomoći, nabavku pomagala, lekova, itd.

Aktivnosti

1. Uspostavljanje i upoznavanje javnosti sa kriterijumima za dodelu jednokratne pomoći najsiromašnijim osobama sa invaliditetom i njihovim porodicama
2. Formulisanje i uspostavljanje kriterijuma za nabavku pomagala, lekova, itd. najugroženijim porodicama osoba sa invaliditetom radi finansiranja

Nosioci

1. lokalna samouprava
2. lokalna samouprava

Vremenski period

1. 2006 – 2008
2. 2006 na dalje

Indikatori

1. Definisani i publikovani kriterijumi za jednokratnu pomoć; odštampane brošure, lifleti; objavljivanje godišnjeg konkursa za sredstva jednokratne pomoći
 2. Definisane kriterijuma za jednokratnu nabavku pomagala/lekova na godišnjem nivou iz lokalnog budžeta za udruženja osoba sa invaliditetom za nabavke pomagala i lekova
-

STRATEŠKI CILJ

Institucionalizacija sektorske saradnje (integralne socijalne zaštite)

Specifični cilj 1

- Uspostavljanje stalne međuresorne saradnje (lokalna samouprava, CSR, CK, udruženja invalida, doma zdravlja, škola, službe za zapošljavanje, durgih NVO)

Aktivnosti

1. Prikupljanje podataka o osobama sa invaliditetom i informacija o programima koji se sprovedu na opštini kao podrška osobama sa invaliditetom i njihovim porodicama - sve na jednom mestu
2. Uspostavljanje kancelarije "sve na jednom mestu" u Uslužnom centru opštine Pirot - davanje pravnih saveta u slučajevima diskriminacije (odbijanje zaposlenja), različite mogućnosti podrške i pomoći za osobe sa invaliditetom i njihove porodice, itd.

Nosioci

6. Udruženja osoba sa invaliditetom u saradnji sa info-pultom u novom Uslužnom centru opštine
7. Lokalna samouprava u saradnji sa udruženjima osoba sa invaliditetom

Vremenski period

6. 2006 na dalje
7. 2006 na dalje

Indikatori

9. Postojanje baze podataka o osobama sa invaliditetom, starosnoj strukturi, polu, obrazovanju, zdravstvenom stanju, vrsti invaliditeta, porodičnoj situaciji, prihodi i informacija o programima podrške
 10. Potpisani protokoli o saradnji; postojanje info-pulta na jednom mestu (Uslužnom centru opštine)
-

BOLJE ZDRAVLJE OSOBA SA INVALIDITETOM**STRATEŠKI CILJ**

Poboljšanje zdravlja osoba sa invaliditetom

Specifični cilj 1

- Pristupačnije zdravstvene usluge za osobe sa invaliditetom

Aktivnosti

8. Organizovanje sistema lekarske "kućne nege" za nepokretne osobe sa invaliditetom (uključivanje napr. vojnika studenata medicine ili đaka srednje medicinske škole da obilaze osobe sa invaliditetom)
9. Davanje prednosti osobama sa invaliditetom pri korišćenju zdravstvenih usluga (za one kojima je to zaista neophodno) - interni dogovor lokalne samouprave i doma zdravlja

Nosioci

3. NVO, dom zdravlja
4. lokalna samouprava, dom zdravlja

Vremenski period

3. 2006 na dalje
4. 2006 na dalje

Indikatori

3. Definisani kriterijumi za kućnu negu, na osnovu prikupljenih podataka; broj osoba sa invaliditetom koje su evidentirane za ovakvu vrstu usluge; definisani kriterijumi za uključivanje volontera
 4. Definisani javno publikovani kriterijumi za prednost pri lekarskom pregledu
-

OBRAZOVANJE OSOBA SA INVALIDITETOM

STRATEŠKI CILJ

Podsticaj obrazovanju dece sa invaliditetom

Specifični cilj 1

- Dodatna podrška obrazovanju dece sa invaliditetom

Aktivnosti

5. Uključenje dece sa invaliditetom u postojeće programe Više škole za obrazovanje vaspitača (projekat "Patronažnog učitelja") - dodatna nastava za decu sa posebnim potrebama
6. Podrška stvaranju razvojne grupe dece sa invaliditetom (predškolske ustanove, dnevnog boravka, itd.) u skladu sa LPA za decu
7. Postavljanje kriterijuma i davanje opštinskih stipendija talentovanim siromašnim učenicima/studentima sa posebnim potrebama

Nosioci

5. NVO, Viša škola za obrazovanje vaspitača
6. Lokalna samouprava, međunarodne NVO, lokalne NVO, predškolske ustanove
7. Lokalna samouprava, CSR (u saradnji sa NVO)

Vremenski period

5. 2006 na dalje
6. 2006 na dalje
7. 2006 na dalje

Indikatori

5. Kriterijumi za izbor dece koja bi bila obuhvaćena ovim programom; broj dece uključene u program; broj studenata-vaspitača koji su edukovani za rad sa decom sa posebnim potrebama
6. Definisani program; konkurisanje kod MINRZSP iz Fonda za udruženja osoba sa invaliditetom ili obezbeđenje drugih vanbudžetskih sredstava; definisani kriterijumi i rokovi za opštinsko preuzimanje finansiranja ovakvog programa; obezbeđenje prostora u opštini; definisani kriterijumi za decu i porodice;
7. Postavljeni kriterijumi za dobijanje stipendija

ZAPOŠLJAVANJE OSOBA SA INVALIDITETOM**STRATEŠKI CILJ**

Zapošljavanje osoba sa invaliditetom

Specifični cilj 1

- Informisanost o programima za zapošljavanje osoba sa invaliditetom

Aktivnosti

- Prikupljanje i sistematizacija informacija o postojećim posebnim programima o postojanju ili funkcionisanju zaštitnih radionica invalida rada i udruženja osoba sa invaliditetom

Nosioci

- Služba za zapošljavanje, CSR, NVO

Vremenski period

- 2006 na dalje

Indikatori

- Formulisanje upitnika za potrebe prikupljanja podataka o broju radno sposobnih osoba sa invaliditetom i relevantnim strukturnim pokazateljima opštini Pirot;
-

Specifični cilj 2

- Podrška osobama sa invaliditetom prilikom zapošljavanja

Aktivnosti

10. Dodatne obuke, prekvalifikacija, dokvalifikacija za mlade i odrasle osobe sa invaliditetom
11. Informisanje o Zakonu o zapošljavanju osoba sa invaliditetom

Nosioci

10. Služba za zapošljavanje, CSR, NVO

11. Služba za zapošljavanje, CSR, NVO

Vremenski period

10. 2006 na dalje

11. 2005 na dalje

Indikatori

9. Definisani kriterijumi u odnosu na potrebe za poslovima (date od službe za zapošljavanje); broj osoba koje su se kvalifikovale za programe obuke, prekvalifikacije, dokvalifikacije, itd.; broj osoba koje su završile kurseve
10. Broj tribina ili skupova gde je promovisan zakon; informisanje poslodavcima o obavezama i povlasticama prilikom zapošljavanja osoba sa invaliditetom

SOCIJALNA ZAŠTITA OSOBA SA INVALIDITETOM

STRATEŠKI CILJ

Unapređenje kvaliteta života osoba sa invaliditetom
--

Specifični cilj 1

- Podrška porodici osoba sa invaliditetom

Aktivnosti

1. Otvaranje dnevnog boravka za decu sa posebnim potrebama, kao i razmatranje mogućnosti za alternativne usluge za decu sa posebnim potrebama koja trenutno koriste te usluge van opštine Pirot
2. Korišćenje istog prostora za potrebe mladih osoba sa invaliditetom
3. Organizovanje servisa pomoć u kući za odrasle i starije osobe sa invaliditetom
4. Razvijanje volonterskog rada (mladi volonteri, vojnici na civilnom služenju vojnog roka, studenti iz Više škole za obrazovanje vaspitača)

Nosioci

5. Lokalna samouprava, CSR, međunarodne NVO
6. NVO, CSR, međunarodne NVO
7. NVO u saradnji sa CSR (sa vojnicima na služenju vojnog roka)
8. NVO u saradnji sa CSR (sa vojnicima na služenju vojnog roka) i Viša škola za obrazovanje vaspitača

Vremenski period

5. 2006 na dalje

6. 2006 na dalje

7. 2006 na dalje

8. 2006 na dalje

Indikatori

6. Donošenje odluke na nivou lokalne samouprave o pravu na dnevni boravak; donošenje odluke o potrebnim sredstvima za finansiranje prevoza; definisan akcioni plan za

- potrebe dece sa posebnim potrebama za dnevnim boravkom (uzimajući u obzir i tekuće projekte koji su u skladu sa LPA za decu); obezbeđen prostor; otvoren dnevni boravak; broj dece u dnevnom boravku
7. Definisani programi za mlade osobe sa invaliditetom (u skladu sa potrebama); broj mladih osoba koji bi bili učesnici ovih programa
 8. Definisani kriterijumi za izbor volontera (uključiv i vojnike na civilnom služenju vojnog roka); sprovođenje edukacije za pružanje usluga pomoći u kući; broj lica koja bi bila obuhvaćena ovim vidom podrške (na osnovu baze podataka)
 9. Definisani kriterijumi za volontere (na primer vojnike na civilnom služenju vojnog roka, studente) za usluge pomoći u kući; definisan program za ove svrhe; kriterijumi za studente Više škole za obrazovanje vaspitača; broj lica koja bi bila obuhvaćena ovim vidom podrške (na osnovu baze podataka)
-

UNAPREĐENJE POLOŽAJA I PRAVA OSOBA SA INVALIDITETOM

STRATEŠKI CILJ

Okruženje bez diskriminacije osoba sa invaliditetom
--

Specifični cilj 1

- Olakšavanje pristupa osobama sa invaliditetom

Aktivnosti

1. Obezbeđivanje prevoza za decu i osobe sa invaliditetom do škole, dnevnog boravka, doma zdravlja
2. Priprema plana sa prioritetima za ukljanjanje arhitektonskih prepreka (škola, opština, dom zdravlja, itd.) kao nastavak projekta uklanjanja prepreka u centru grada

Nosioci

1. lokalna samouprava, međunarodne NVO
2. lokalna samouprava, međunarodne NVO

Vremenski period

1. 2006 na dalje
2. 2006 na dalje

Indikatori

1. Nabavka specijalnog vozila; kriterijumi za korišćenje vozila i definisan raspored
 2. Unošenje izmena u DUP; pripremljen plan i dinamika za uklanjanje arhitektonskih prepreka
-

Specifični cilj 2

- Uspostavljanje mehanizma za finansiranje udruženja na opstini

Aktivnosti

- Promena načina finansiranja udruženja i organizacija osoba sa invaliditetom iz lokalnog budžeta (po principu funkcionisanja republičkog "fonda")

Nosioci

- lokalna samouprava, međunarodne NVO, CSR

Vremenski period

- 2006 na dalje

Indikatori

- definisan program i sredstva za lokalni fond namenjen za rešavanje problema osoba sa invaliditetom i njihovih porodica; definisane pozicije konkursa; objavljen konkurs
-

Specifični cilj 3

- Borba protiv diskriminacije osoba sa invaliditetom

Aktivnosti

1. Promocija Zakona o sprečavanju diskriminacije osoba sa invaliditetom
2. Nastavak kampanje lokalnih medija, škola, NVO za bolje informisanje javnosti o problemima osoba sa invaliditetom (posebne emisije, specijalni dodaci, emisije sa gestovnim govorom, itd.)
3. Pravljenje i postavljanje komunikacione strategije o sprovođenju LPA

Nosioci

1. NVO, CSR
2. mediji, lokalna samouprava, NVO, CSR, međunarodne organizacije
3. NVO, CSR

Vremenski period

1. 2005 na dalje
2. 2005 na dalje
3. 2005 na dalje

Indikatori

1. broj održanih javnih tribina; broj organizovanih kampanja; obuhvat informisanih stanovnika Pirota; broj udruženja osoba sa invaliditetom koji su uzeli učešće u kampanjama, tribinama; broj osoba sa invaliditetom koje su uzele učešće u kampanjama, tribinama
 2. broj emisija posvećenih pitanjima osoba sa invaliditetom; broj osoba sa invaliditetom koji su uzeli učešće u emisijama; broj emisija koji je prilagođen osobama sa invaliditetom (emisije sa gestovnim govorom, zvučnim titlom, specijalni novinski dodaci na Brajovom pismu, itd.)
 3. definisana komunikaciona strategija; definisani nosioci strategije; definisana prava i obaveza svih učesnika u strategiji
-